EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 6.6.2025.
COM(2025) 298 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Gada ziņojums par Eiropas Savienības pētniecības un tehnoloģiju attīstības darbībām un pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" uzraudzību 2024. gadā

1. PAMATINFORMĀCIJA

Šajā ziņojumā ir sniegts pārskats par ES galvenajām pētniecības un inovācijas darbībām un par pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" un *Euratom* pētniecības un mācību programmas uzraudzību 2024. gadā.

Tas izstrādāts saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 190. pantu un *Euratom* līguma 7. pantu saistībā ar 50. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2021/695, ar ko izveido pētniecības un inovācijas pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa", un 12. pantu Padomes Regulā (*Euratom*) 2021/765, ar ko izveido Eiropas Atomenerģijas kopienas pētniecības un mācību programmu.

2. POLITISKAIS KONTEKSTS UN NORISES

2024. gadā tika atzīmēta ES pirmās pētniecības un inovācijas finansēšanas programmas 40. gadadiena, un tā bija iespēja pārdomāt līdzšinējos sasniegumus. Pēdējās četrās desmitgadēs ES ir parādījusi nelokāmu apņēmību veicināt zinātnes attīstību un ekonomikas izaugsmi, pētniecībai un inovācijai atvēlot vairāk nekā 280 miljardus EUR. Šo centienu rezultātā ir saņemti vairāk nekā 120 000 dotāciju, iesaistot aptuveni 75 000 saņēmēju. Īpaši jāatzīmē, ka vairāk nekā 30 labākie ES finansētie pētnieki par savu darbu ir ieguvuši Nobela prēmiju.

Mācoties no līdzšinējiem sasniegumiem un vienlaikus ņemot vērā nesenās norises, piemēram, globālās drošības problēmas vai mākslīgā intelekta (MI) plašāku izmantošanu, ES turpinās izmantot savas stiprās puses pētniecībā un inovācijā, lai nodrošinātu globālās konkurētspējas priekšrocības.

2.1. Ilgtspējīga Eiropas labklājība, vienotais tirgus un konkurētspēja

Strauji mainīgā globālajā vidē inovācija ir ekonomiskās labklājības un konkurētspējas galvenais virzītājspēks. 2024. gadā E. Letas un M. Dragi ziņojumos tika piedāvāti stratēģiskie ceļveži ES ekonomiskās pozīcijas stiprināšanai.

Enriko Letas ziņojumā "*Much More than a Market*" (Daudz vairāk nekā tirgus) tika rosināts noteikt "piekto brīvību", proti, zināšanu brīvu apriti, lai veicinātu pētniecību, inovāciju un izglītību vienotajā tirgū. Piemērs par progresu šajā jomā 2024. gadā ir Rumānijas pievienošanās vienotajai patentu sistēmai, palielinot tās dalībnieku skaitu līdz 18.

Mario Dragi ziņojumā par Eiropas konkurētspējas nākotni uzsvērts, ka ir būtiski pētniecību un inovāciju iekļaut ES ekonomikas pamatā ilgtspējīgas izaugsmes veicināšanai. Būtisks sasniegums šajā jomā 2024. gadā bija Komisijas pieņemtais paziņojums "Progresīvi materiāli līderībai rūpniecībā", kam sekoja Padomes secinājumi. Tika uzsvērts, ka pētniecība un inovācija ir veids, kā nodrošināt vadošo pozīciju šajā jomā.

Konkurētspēja bija uzmanības centrā 2024. gada **Eiropas pusgada** procesā, arī atzīstot, ka ES atpaliek pētniecības un inovācijas investīciju jomā salīdzinājumā ar citām lielākajām ekonomikām, kā arī to, ka aizvien ir grūtības sasniegt mērķrādītāju 3 % no

IKP. Pētniecībai un inovācijai bija pievērsta būtiska vērība valstu ziņojumos par visām dalībvalstīm, turklāt Čehijai, Francijai, Horvātijai, Lietuvai, Luksemburgai un Slovēnijai tika sniegti konkrētām valstīm adresēti ieteikumi par pētniecību un inovāciju.

Aprites ekonomikai ir būtiska nozīme Eiropas konkurētspējas atbalstīšanā. 2024. gadā stājās spēkā Produktu ilgtspējas ekodizaina regula (*ESPR*), un tika izveidots Ekodizaina forums, lai tās īstenošanā iesaistītu ieinteresētās personas. Tika veikti sākotnējie pasākumi, lai ieviestu *ESPR* digitālā produkta pasi, ko atbalstīja vairāki pētniecības un inovācijas projekti.

2.2. Stratēģiskā autonomija un ekonomiskā drošība pētniecības un inovācijas jomā

Komisija 2024. gadā īstenoja Eiropas ekonomiskās drošības stratēģiju. To pastiprināja Padomes ieteikums par **pētniecības drošības** stiprināšanu, kurā uzsvērta pašpārvaldes nozīme nozarē, kas tiek atbalstīta ar valdības pasākumiem. Komisija arī sāka darbu, lai izveidotu pienācīgas rūpības platformu, kas palīdzētu Eiropas universitātēm un pētniecības organizācijām novērtēt starptautiskās sadarbības riskus un sniegtās iespējas. Turklāt Komisija kopā ar dalībvalstīm uzsāka kopīgus riska novērtējumus četrās kritiski svarīgās tehnoloģiju jomās, proti, progresīvu pusvadītāju, mākslīgā intelekta, kvantu tehnoloģiju un biotehnoloģiju jomā.

Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platformas (*STEP*) ietvaros EIP *STEP* izvērses shēma piedāvāja kapitālieguldījumus jaunuzņēmumiem, MVU un maziem vidējas kapitalizācijas uzņēmumiem. Mērķis bija izvērst inovācijas stratēģiski svarīgās tehnoloģiju nozarēs, piemēram, digitālajā, dziļo tehnoloģiju, tīras tehnoloģijas un biotehnoloģiju nozarē. Saskaņā ar kohēzijas politiku tika pārplānots 6,3 miljardu EUR izlietojums, lai atbalstītu **kritiski svarīgas tehnoloģijas** un nozares.

Komisija arī pieņēma balto grāmatu par pētniecību un inovāciju, kas ietver tehnoloģijas ar **divējāda lietojuma** potenciālu, uzsākot sabiedrisko apspriešanu.

Komisija piešķīra koncesijas līgumu ES drošas savienojamības satelītu sistēmas ***IRIS***^{2} izstrādei. Tas veicinās inovatīvu tehnoloģiju ieviešanu un stiprinās ES stratēģisko autonomiju līdz 2030. gadam.

2.3. Zaļā un digitālā pārkārtošanās

Komisija 2024. gadā nāca klajā ar paziņojumu, kurā ierosināts **ES klimata mērķrādītājs 2040. gadam**, iesakot līdz 2040. gadam neto siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināt par 90 % salīdzinājumā ar 1990. gadu. Viens no galvenajiem ierosinātajiem pasākumiem, lai sasniegtu šo mērķi, ir pētniecības un inovācijas virzīta industriālā pārveide. Šo paziņojumu papildināja paziņojums par rūpniecisko oglekļa pārvaldību, kurā īpaša sadaļa bija atvēlēta pētniecībai un inovācijai.

Pētniecības un inovācijas komponentu ietvēra arī vairākas citas iniciatīvas saskaņā ar **Eiropas zaļo kursu**, – jo īpaši projektu rezultāti palīdzēja atbalstīt Dabas atjaunošanas akta un Ilgtermiņa redzējuma par ES lauku apvidiem īstenošanu. Paziņojumā par biotehnoloģiju un bioražošanu noteikts, ka pētniecība un inovācija ir veids, kā virzīties uz priekšu, savukārt Neto nulles emisiju industrijas akts piešķīra juridisku statusu

energotehnoloģiju stratēģiskajam plānam, lai veicinātu ES tīras enerģijas tehnoloģiju ražošanu. Saskaņā ar *REPowerEU* plānu tika pieņemts arī dienestu darba dokuments "Ceļā uz ceļvedi, lai paātrinātu ūdeņraža ieleju izvēršanu Eiropā: izaicinājumi un iespējas". Pēc tam, kad Komisija bija pieņēmusi priekšlikumu, Eiropas Parlaments un Padome pieņēma regulas par kritiskām izejvielām un neto nulles emisiju industriju.

2024. gadā tika panākts arī progress **digitālās pārkārtošanās** jomā, kuras būtiski veicinātāji ir pētniecība un inovācija. Piemēram, baltajā grāmatā par digitālās infrastruktūras vajadzībām ir izklāstīti iespējamie scenāriji, lai ES nodrošinātu mūsdienīgu digitālo infrastruktūru, kas vajadzīga inovācijas atbalstam. Jaunais **kultūras mantojuma mākonis** arī piedāvāja Eiropas platformu pētniekiem un praktiķiem sadarbībai kultūras mantojuma pētniecības un inovācijas jomā.

2024. gads arī iezīmēja jaunus augstākos sasniegumus, strauji paātrinot progresa **MI** jomā, ko veicināja nozīmīgi panākumi datu plašas pieejamības nodrošināšanā, datošanas jaudas palielināšanā un mašīnmācīšanās jomā. MI inovācijas paketes mērķis bija atbalstīt ES jaunuzņēmumus un MVU uzticama MI izstrādē, un saskaņā ar to tika izveidots Eiropas MI birojs. Iniciatīva *GenAI4EU* saskaņā ar šo paketi atbalstīs ģeneratīvu MI risinājumu izstrādi. Visbeidzot, Komisija publicēja pamatnostādnes par ģeneratīva MI izmantošanu pētniecībā.

2.4. Partnerība ar dalībvalstīm

Decembrī no 710 ar pētniecību un inovāciju saistītiem atskaites punktiem un mērķrādītājiem, kas dalībvalstīm jāsasniedz, lai saņemtu attiecīgos **Atveseļošanas un noturības mehānisma** maksājumus, bija sasniegti 175 atskaites punkti un mērķrādītāji. Saistībā ar sinerģiju ar kohēzijas politiku jānorāda, ka Malta un Lietuva veica budžeta pārvietojumus no Eiropas Reģionālās attīstības fonda uz pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa".

Turklāt tika padziļinātas divpusējās diskusijas starp Komisiju un dalībvalstīm, rīkojot **ciešākus dialogus** ar Igauniju, Vāciju un Nīderlandi. **Politikas atbalsta instrumenta** intensīvāka izmantošana arī palīdzēja dalībvalstīm uzlabot savas pētniecības un inovācijas sistēmas. Tika uzsākti īpaši pasākumi kopā ar Bulgāriju, Čehiju, Somiju un Ukrainu, kā arī savstarpējas mācīšanās pasākumi par tādiem tematiem kā zinātne politikai, karjera pētniecībā un MI zinātnei.

Darbību uzsāka **Eiropas Pētniecības telpas (EPT)** politikas platforma, nodrošinot informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm, asociētajām valstīm, ieinteresētajām personām pētniecības un inovācijas jomā un Komisiju. Turklāt paziņojumā par EPT īstenošanu tika izvērtēts panāktais progress kopš 2020. gada paziņojuma par EPT un pirmās EPT politikas programmas pieņemšanas.

2.5 Globālā Eiropa

Komisijai joprojām bija būtiska nozīme **daudzpusējā sadarbībā pētniecības un inovācijas jomā**. Kopā ar prezidentvalsti Beļģiju tā organizēja ministru konferenci kā daļu no daudzpusējā dialoga par starptautiskās sadarbības pētniecības un inovācijas jomā

principiem un vērtībām. Komisija piedalījās Zemes novērojumu grupā, Klimata pārmaiņu starpvaldību padomē (*IPCC*) un Starpvaldību zinātnes un politikas platformā bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu jomā.

Saistībā ar konkrētiem reģioniem un valstīm ir jāatzīmē vairāki būtiski notikumi:

- Komisija turpināja atbalstīt pētniecību un inovāciju **Ukrainā**, īstenojot īpašas iniciatīvas saskaņā ar pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa". Tika uzsākts politikas atbalsta instrumenta pasākums, lai Ukrainas pētniecības infrastruktūru savienotu ar ES pētniecības infrastruktūru. ES arī turpināja iestāties par pētniecības un inovācijas nozīmi valsts atjaunošanā;
- ES un **ASV** Enerģētikas padome ministru līmenī apstiprināja apņemšanos sadarboties kodolsintēzes pētniecības, klimata modelēšanas un oglekļa uztveršanas, izmantošanas un uzglabāšanas jomā. ES un ASV Tirdzniecības un tehnoloģiju padomē, sadarbojoties e-mobilitātes un viedo tīklu jomā, tika sagatavoti kopīgi ieteikumi par transportlīdzekļu un tīkla integrācijas demonstrējumiem;
- **Atlantijas okeāna pētniecības un inovācijas alianse** kā partnervalstis uzņēma Islandi un Senegālu.

2.6. Ar kodolenerģiju nesaistītas tiešās darbības, ko īsteno Kopīgais pētniecības centrs (*JRC*)

JRC, veicot pētījumus, atbalstīja vairākas iniciatīvas, tai skaitā:

- Eiropas Industriālās pārveides un emisiju inovācijas centrs, kas veicina **emisijas samazinošu tehnoloģiju** izmantošanu rūpniecībā;
- pirmais **Pasaules sausuma atlants** kopā ar Apvienoto Nāciju Organizāciju;
- piegādes drošības teorētiska simulācija, kuras laikā tiek pārbaudīta ES **sagatavotība gāzes piegādei** 2024.–2025. gada ziemā, ņemot vērā to, ka pēc 2024. gada ir sagaidāma Krievijas gāzes tranzīta cauri Ukrainai izbeigšana;
- metodikas izstrāde **antibiotiku atlieku** noteikšanai dzīvnieku barībā, kas ļautu ieviest jaunus ES noteikumus un virzīt "Vienas veselības" mērķus antibiotiku rezistences jomā.

3. PAMATPROGRAMMAS "APVĀRSNIS EIROPA" UN *EURATOM* ĪSTENOŠANA UN UZRAUDZĪBA

3.1. Pamatprogramma "Apvārsnis Eiropa" 2024. gadā. Svarīgākie notikumi un jaunas funkcijas

Komisija pieņēma grozījumu pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" "galvenajā" 2023.–2024. gada darba programmā. Tika ieviests eksperimentālu darbību kopums, lai programmu padarītu atvērtāku un atbalstītu pētniekus karjeras sākumposmā. Iniciatīvas "Galamērķis – Jaunais Eiropas "Bauhaus" (*NEB*)" ietvaros tika ierosināti trīs temati kā starpposms ceļā uz gaidām *NEB* instrumentu. Darba programmā tika iekļauti

uzaicinājumi 2025. gadam, lai nodrošinātu, ka tiek turpinātas atkārtotas darbības, piemēram, Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības, "Komandsadarbība izcilībai" un "EPT stipendijas".

Atbalsts Ukrainai, izmantojot pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa"

2024. gadā ES klimatneitrālo un viedo pilsētu misijas ietvaros **iniciatīvai *"SUN4Ukraine"*** pievienojās divpadsmit Ukrainas pilsētas. Iniciatīva atbalsta Ukrainas pilsētas, kuru mērķis ir kļūt klimatneitrālām. Turpinājās *MSCA4Ukraine* atbalsts, paredzot vēl 10 miljonus EUR pārvietoto pētnieku stipendijām. 2024. gadā pilnvērtīgu darbību uzsāka ***EIT* kopienas *RIS* centrs Kijivā**, kurš veic vienas pieturas aģentūras funkciju, lai varētu piekļūt *EIT* zināšanu un inovāciju kopienām (ZIK). Ukraina iesaistījās arī sadarbībā pētniecības un inovācijas jomā saistībā ar jūras un upju ekosistēmām Melnās jūras baseinā, jo īpaši piedaloties misijā "Līdz 2030. gadam atjaunot mūsu okeāna un ūdeņu stāvokli" un Ilgtspējīgas zilās ekonomikas partnerībā.

Pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" asociētās valstis

2024. gadā asociēto valstu skaits sasniedza 19, un **Apvienotā Karaliste** kļuva par pilnībā asociētu valsti (izņemot attiecībā uz EIP instrumentu "*Accelerator*"), savukārt **Kanāda** pievienojās attiecībā uz II pīlāru. Tika pabeigtas asociācijas sarunas ar **Korejas Republiku**, kā arī tika uzsāktas oficiālas sarunas ar **Japānu**. Padome pieņēma pilnvarojumu sākt pirmās oficiālās sarunas ar **Singapūru**, un tika sāktas sarunas ar **Ēģipti**. Noslēdzās sarunas ar **Šveici**, un ir sagaidāms, ka 2025. gadā tiks parakstīts līgums. Asociēto valstu kopējais darbības ieguldījums 2024. gadā bija 2,8 miljardi EUR, un iesaistīšanās notika gandrīz 10 000 reižu.

3.2. Pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" uzraudzības dati

Finansējuma iespējas

Līdz 2024. gadam pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" galvenajās un citās darba programmās izsludinātie 656 uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus aptvēra kopumā 2534 pētniecības tematus ar 59,4 miljardu EUR budžetu.

Ierosināto tematu mērķis bija piesaistīt pētniecības un inovācijas projektus, kas palīdzēs īstenot Urzulas fon der Leienas vadītās Komisijas prioritātes 2019.–2024. gadam. Līdz šim šo prioritāšu īstenošanu ir veicinājuši kopumā 95,5 % projektu.

Projektu priekšlikumi un sekmīguma rādītāji

Avots: pamatprogrammas "Apvārsnis" priekšlikumu infopanelis, 2025. gada 6. janvāra dati.

Interese par programmu joprojām bija liela, – laikposmā no 2021. līdz 2024. gadam tika iesniegti **88 803 atbilstīgi priekšlikumi**[1]. Kvalitāte kopumā saglabājās stabila, un vairāk nekā puse atbilstīgo priekšlikumu (54 %) sasniedza minimālo vērtēšanas punktu slieksni.

Līdz 2025. gada janvārim finansēšanai bija pieņemti 14 592 priekšlikumu ar kopējo aplēsto budžetu 43 miljardi EUR. Priekšlikumu sekmīguma rādītājs bija 16,4 %.

[1] Atbilstīgu priekšlikumu skaits, kas iesniegti tikai saistībā ar slēgtiem un pilnībā izvērtētiem uzaicinājumiem.

Tomēr finansējuma trūkuma dēļ tiek finansēti tikai aptuveni 30 % priekšlikumu, kas ir pārsnieguši minimālo slieksni finansējuma saņemšanai. Lai finansētu visus šādus priekšlikumus, kas iesniegti 2021.–2024. gadā, papildus būtu nepieciešami aptuveni 81,7 miljardi EUR.

ES finansētie projekti

Avots: pamatprogrammas "Apvārsnis" projektu infopanelis, 2025. gada 6. janvāra dati.

Pēc priekšlikumu izvērtēšanas līdz 2024. gada beigām tika piešķirti **43,2 miljardi EUR 15 148 dotāciju** veidā. Dažas dotācijas 2024. gada beigās vēl tika gatavotas.

Vidējais dotācijas lielums ir 2,9 miljoni EUR. Vidējais ES finansējums, kas piešķirts viena saņēmēja dotācijām (45 % dotāciju), ir aptuveni 1,2 miljoni EUR, savukārt vairāku saņēmēju dotācijām (55 % dotāciju) tas ir aptuveni 4,2 miljoni EUR. Vairāku saņēmēju priekšlikumu iesniegšanā ir iesaistīti vidēji 11,5 dalībnieki.

Programmas daļa	Atbilstīgie priekšlikumi	Pieņemtie priekšlikumi	Priekšlikumu sekmīguma rādītājs (% no atbilstīgajiem)	Apstiprinātajos priekšlikumos pieprasītais ES ieguldījums (miljonos EUR)	Parakstītās dotācijas	ES ieguldījums parakstītajās dotācijās (miljonos EUR)	Vidējais dotācijas apjoms (miljonos EUR)
I pīlārs – "Zinātnes izcilība"							
Eiropas Pētniecības padome (EPP)	30 413	4404	14,5 %	7849	4182	7319	1,8
Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības (*MSCA*)	27 366	4473	16,3 %	2596	4704	2641	0,6
Pētniecības infrastruktūras	399	167	41,9 %	1181	173	1214	7
II pīlārs – "Globāli izaicinājumi un Eiropas rūpniecības konkurētspēja"							
1. kopa "Veselība"	2502	562	22,5 %	4590	565	4312	7,6
2. kopa "Kultūra, jaunrade un iekļaujoša sabiedrība"	2311	330	14,3 %	1135	322	991	3,1
3. kopa "Civilā drošība sabiedrībai"	1022	136	13,3 %	600	145	611	4,2
4. kopa "Digitālā joma, rūpniecība un kosmoss"	5655	1091	19,3 %	8083	1094	7439	6,8
5. kopa "Klimats, enerģētika un mobilitāte"	5291	1091	20,6 %	7946	1159	7945	6,9
6. kopa "Pārtika, bioekonomika, dabas	3408	763	22,4 %	4636	720	4190	5,8

resursi, lauksaimniecība un vide”							
III pīlārs – “Inovatīva Eiropa”							
Eiropas Inovācijas padome (EIP)*	6289	554	8,8 %	1650	1114	2925	2,6
Eiropas inovācijas ekosistēmas	1330	267	20,1 %	307	272	297	1,1
Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts (EIT)	25	20	80 %	1189	26	1741	66,9
Dalības paplašināšana un Eiropas Pētniecības telpas stiprināšana							
Dalības paplašināšana un izcilības izplatīšana	2509	647	25,8 %	1464	583	1398	2,4
Eiropas pētniecības un inovācijas sistēmas reformēšana un pilnveidošana	283	87	30,7 %	197	89	193	2,2
“Apvārsnis Eiropa” kopā	**88 803**	**14 592**	**16,4 %**	**43 425**	**15 148**	**43 215**	**2,85**

1. tabula. Priekšlikumi un parakstītās dotācijas pa pīlāriem un programmas daļām (avots: pamatprogrammas “Apvārsnis” projektu infopanelis, 2025. gada 6. janvāra dati.)

** Dati par EIP instrumentu “Accelerator” (priekšlikumi) nav iekļauti.*

ES politikas prioritāšu risināšana

Avots: pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” izpildes pārskats.

Pētniecībai un inovācijai ir būtiska nozīme zaļās pārkārtošanās paātrināšanā. Līdz šim pamatprogramma “Apvārsnis Eiropa” tiek sekmīgi īstenota, lai sasniegtu tās mērķrādītāju, proti, 35 % finansējumu novirzītu klimata pārmaiņu mazināšanai, un sākotnējās aplēses liecina, ka 7,7 % no programmas finansējuma 2021.–2027. gadam ir piešķirti bioloģiskajai daudzveidībai,

Turklāt 21,2 % no pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” finansējuma veicina digitālo pārveidi, un laikposmā no 2021. līdz 2024. gadam ir veiktas investīcijas digitālajās tehnoloģijās 11 657 miljonu EUR apmērā.

Saskaņā ar aplēsēm 2024. gadā 104 miljoni EUR tika piešķirti arī projektiem, kuru galvenais mērķis ir uzlabot dzimumu līdztiesību, un aptuveni 1391 miljons EUR – projektiem, kas veicina dzimumu līdztiesību.

Pieteikumu iesniedzēji un saņēmēji

Avots: pamatprogrammas “Apvārsnis” projektu infopanelis, 2025. gada 6. janvāra dati.

Pirmajos četros programmas darbības gados parakstītajos projektos ir iesaistīti **28 136 unikāli dalībnieki** no **171 dažādas valsts**, t. sk. 35,8 % no mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU). Vidēji katrs dalībnieks piedalās 3,6 projektos. Dalībnieki no dalībvalstīm veido gandrīz 82 % no visiem iesniegtajiem atbilstīgajiem pieteikumiem, un 19,8 % dalībnieku ir no paplašināšanas valstīm.

Tabulā ir redzamas izmaiņas pieteikumu sadalījumā starp asociētajām un neasociētajām valstīm. Asociētās valstis patlaban veido 12,6 % no visiem pieteikumiem, savukārt no neasociētajām valstīm ir iesniegti 5,6 % pieteikumu. Šīs izmaiņas kopš 2023. gada janvāra lielā mērā ir saistītas ar Apvienotās Karalistes jauno asociētās valsts statusu.

Valstu grupa	Pieteikumi atbilstīgos priekšlikumos	% no kopējā pieteikumu skaita	Pieteikumu sekmīguma rādītājs	Dalība parakstītajās dotācijās	% no visas dalības	ES ieguldījums parakstītajās dotācijās (miljonos EUR)	% no kopējā ES ieguldījuma parakstītajās dotācijās
Dalībvalstis	380 816	81,8 %	20,3 %	85 351	84 %	39 451	91,3 %
Valstis, uz kurām neattiecas paplašināšanas pasākumi	288 513	62,0 %	21,0 %	67 441	66,4 %	33 498	77,5 %
Paplašināšanas valstis	92 303	19,8 %	18,0 %	17 910	17,6 %	5952	13,8 %
Asociētās valstis	58 817	12,6 %	18,3 %	10 200	10 %	3238	7,4 %
Asociētās valstis, izņemot Apvienoto Karalisti	*30 271*	*6,5 %*	*17,8 %*	*5841*	*5,7 %*	*2850*	*6,6 %*
Asociētā valsts – tikai Apvienotā Karaliste	*28 546*	*6,1 %*	*18,8 %*	*4359*	*4,3 %*	*388*	*0,9 %*
Neasociētās valstis	25 990	5,6 %	21,5 %	6045	6,0 %	526	1,2 %
KOPĀ	**465 623**	**21,9 %**	**20,1 %**	**101 596**	**100 %**	**43 215**	**100 %**

2. tabula. Pieteikumu iesniedzēju izcelsme.

Lielākā daļa dalībnieku pārstāv augstākās izglītības iestādes (34 %) un saņem lielāko finansiālo ieguldījumu (15 miljardi EUR). Privātā sektora struktūras un pētniecības organizācijas veido attiecīgi 30,7 % un 21,9 % no dalībniekiem, un abas grupas saņem līdzīgu ieguldījumu (11,9 miljardi EUR).

Turpina pieaugt jaunu programmas **dalībnieku** skaits. Jaunie dalībnieki veido 51,1 % no visiem dalībniekiem salīdzinājumā ar 47 % pirms gada. Tomēr to dalības līmenis (t. i., vidējais projektu skaits, kuriem pievienojies katrs dalībnieks) joprojām ir zems salīdzinājumā ar tiem dalībniekiem, kuri projektos piedalās ilgāk (1,25 pret 6). Jaunpienācēji galvenokārt pārstāv privāto sektoru, jo īpaši no MVU, un līdz šim tiem ir piešķirti 11,6 % no visiem pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" līdzekļiem.

Kopumā dalībvalstīm tika piešķirti 39,5 miljardi EUR vai 91,3 % no finansējuma. Paplašināšanas valstīm tika piešķirti 13,8 % finansējuma. Asociētajām valstīm tika piešķirti 7,4 % jeb nedaudz vairāk par 3 miljardiem EUR, bet neasociētajām valstīm – 1,2 % jeb 526 miljoni EUR. Pieņemtie apsvērumi par dalību attiecas arī uz finansējuma daļu. Apvienotajai Karalistei kļūstot par asociēto valsti, kopējā finansējuma sadalījums starp asociētajām valstīm un neasociētajām valstīm salīdzinājumā ar 2023. gada janvāri ir būtiski mainījies.

Galvenie ietekmes ceļi (GIC)

Datu avots: GIC infopanelis, 2025. gada 6. janvāra dati.

Galvenie ietekmes ceļi pamatprogrammā "Apvārsnis Eiropa" tika ieviesti, lai sekotu līdzi programmas ietekmei, izmantojot īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa rādītājus. Šajā iedaļā sniegts pārskats par īstermiņa rādītājiem. Īstenojot pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa", kopumā ir izstrādātas 6922 zinātniski recenzētas publikācijas (1. GIC). Ir ziņots, ka, īstenojot pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa", kopumā ir izstrādātas 10 222 publikācijas, un vairāk nekā 79 % no tām ir brīvi pieejamas ar atbalsta saņēmēju starpniecību (3. GIC). Turklāt ir deklarēti 124 iznākumi, kas saistīti ar intelektuālā īpašuma tiesībām (7. GIC). Pamatprogramma "Apvārsnis Eiropa" veicina arī 95 156 pētnieku prasmju pilnveidi (2. GIC), un 44,1 % no tiem ir sievietes. Programma ir arī radījusi un/vai saglabājusi 39 543 darbvietas (izteiktas pilnslodzes ekvivalentos) ES (8. GIC). Dalībnieki jau ir piesaistījuši līdzieguldījumus 10,2 miljardu EUR apmērā pētniecības un inovācijas projektu īstenošanai (9. GIC).

Tomēr laikā, kad tika veikta šī analīze, bija slēgti tikai 983 projekti (6,5 %) un tikai 21 % projektu bija pabeigti periodiski iesniedzamie ziņojumi, tādējādi ir sagaidāms, ka paziņoto un izmērāmo rezultātu skaits līdz 2025. gadam palielināsies.

Uzmanības centrā – Eiropas partnerības

Datu avots: pamatprogrammas "Apvārsnis" projektu infopanelis, 2025. gada 6. janvāra dati.

Līdz 2025. gada janvārim bija apzinātas 50 Eiropas partnerības, un otrajā stratēģiskajā plānā 2025.–2027. gadam tika paziņots pa vēl desmit partnerībām, lai gan par trijām no tām vēl nebija parakstītas vienošanās.

Desmit aktīvo kopuzņēmumu (institucionalizētās partnerības, pamatojoties uz LESD 187. pantu) ietvaros tika parakstītas 530 dotācijas par kopējo summu **4,8 miljardi EUR** (11 % no pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" līdzekļiem, kas piešķirti 2021.–2024. gadā). Minētajos kopuzņēmumos ir iesaistīta 4281 organizācija (piedalās 9186 projektos), un divas trešdaļas no tām ir privāti uzņēmumi. No tiem 44 % ir MVU. 81 % ES līdzekļu tiek novirzīti darbībām digitālās un klimatiskās pārkārtošanās atbalstam. Saņēmēji ieguldīja papildu 3,86 miljardus EUR, kas veido 45 % no kopējiem projektu ieguldījumiem.

Četri miljardi EUR no pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" finansējuma tika izlietoti, lai atbalstītu 11 **kopīgi plānotas partnerības**, piešķirot 589 dotācijas 4753 dažādām organizācijām, no kurā trešā daļa bija MVU.

Attiecībā uz **līdzfinansētajām partnerībām** jānorāda, ka dotāciju nolīgumi tika parakstīti ar 14 saņēmēju konsorcijiem saskaņā ar II pīlāra un ar vienu konsorciju III pīlāra ietvaros par kopējo summu 1,17 miljardi EUR. Partneriem pētniecībā un inovācijā ir jāiegulda 50–70 % līdzekļu jeb vēl 2,5 miljardi EUR.

Uzmanības centrā – Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts (EIT)

2024. gadā EIT programmu studenti izveidoja 82 jaunuzņēmumus, un 112 jaunuzņēmumi tika radīti EIT inovāciju projektu rezultātā. Turklāt, īstenojot Dziļo tehnoloģiju jomas talantu iniciatīvu, 388 partneri apņēmās līdz 2025. gadam apmācīt

vairāk nekā 1 miljonu personu, un līdz 2024. gadam apmācību bija saņēmuši vairāk nekā 900 000 izglītojamo. Līdz 2024. gada decembrim Eiropas Akumulatoru alianses akadēmija, ko vada EIT ZIK *InnoEnergy*, bija sasniegusi savu mērķi līdz 2025. gadam apmācīt 100 000 izglītojamo[2]. Turklāt Eiropas Komisija apstiprināja gaidāmo jauno EIT ZIK ūdens resursu, jūras un jūrlietu nozaru un ekosistēmu jomā.

Uzmanības centrā – ES misijas

Avots: pamatprogrammas "Apvārsnis" priekšlikumu un projektu infopaneļi, 2025. gada 6. janvāra dati.

Līdz 2024. gada beigām bija izsludināti, noslēgti un pilnībā izvērtēti 54 pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" misiju uzaicinājumi. Tie piesaistīja 862 atbilstīgus priekšlikumus. Tika parakstītas 236 pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" dotācijas, kuru īstenošanā piedalījās 3302 dalībnieki, par kopējo summu 1842 miljoni EUR, kas sadalīti šādās piecās misijās:

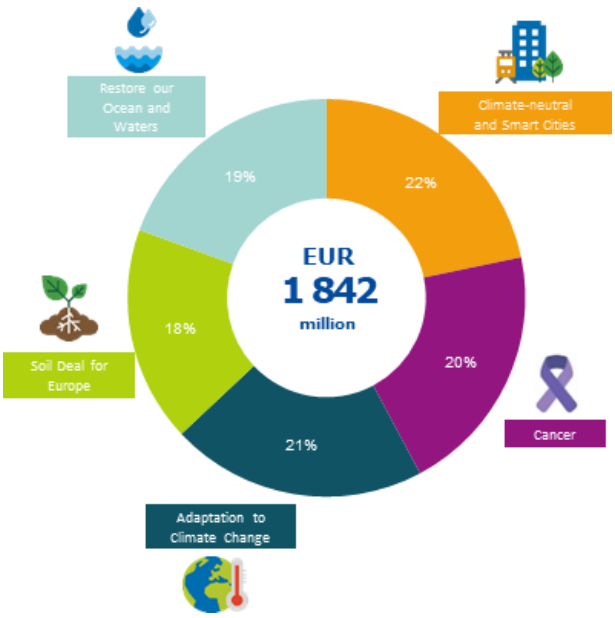

Galvenie misiju sasniegumi 2024. gadā cita starpā ir šādi:

- **Vēža pētniecības uzdevuma** ietvaros tika rīkota augsta līmeņa konference par inovatīvu paliatīvo aprūpi, piedāvājot politikas virzienus un risinājumus, kas izstrādāti ES finansētos projektos, un pieņemts politikas īss apraksts, ieskicējot turpmākos izaicinājumus. Turklāt Polijā, Lietuvā un Rumānijā tika rīkota informatīvu pasākumu turneja, kurā piedalījās gandrīz 11 miljoni cilvēku, tādējādi vairojot izpratni par vēža profilaksi un skrīningu;
- misijas **"Pielāgošanās klimata pārmaiņām"** ietvaros joprojām tiek atbalstīti 145 reģioni, lai novērtētu to klimata risku, izstrādātu risinājumus klimatnoturības veicināšanai vai sagatavotu pielāgošanās plānus;
- misija **"Līdz 2030. gadam atjaunot mūsu okeāna un ūdeņu stāvokli"** nodrošināja

[2] Provizoriski dati. Pārbaudīti rezultāti būs pieejami vēlāk 2025. gadā.

papildu finansējumu 127 miljonu EUR apmērā, lai atbalstītu vietējās kopienas un turpinātu izstrādāt Eiropas okeāna digitālo dvīni. Pirmais prototips tika piedāvāts Digitālā okeāna forumā jūnijā;

- īstenojot misiju **"100 klimatneitrālas un viedas pilsētas līdz 2030. gadam"**, 2024. gadā misijas zīme tika piešķirta vēl 43 pilsētām. **Eiropas Investīciju banka sagatavoja aizdevumu finansējumu 2 miljardu EUR apmērā**, lai palīdzētu pilsētām ar misijas zīmi plānot zaļas un ilgtspējīgas investīcijas;

- īstenojot misiju **"Augsnes kurss Eiropai"** tika izveidotas pirmās 25 "dzīvās laboratorijas", aptverot aptver aptuveni 250 testēšanas vietas un iesaistot 167 partnerus (25 % no tiem privātajā sektorā) 11 dalībvalstīs.

3.3. Padziļināta analīze: pamatprogrammas "Apvārsnis" uzraudzības ātrie apskati un citi pētījumi

2024. gadā ir publicēti vairāki ziņojumi, tai skaitā:

- ātrais apskats par pamatprogrammas devumu ūdeņraža jomā kopš 2007. gada;

- ātrais apskats, kurā apkopoti galvenie fakti un dati par MVU dalību pamatprogrammā "Apvārsnis Eiropa";

- ātrais apskats par valstu dalību pamatprogrammā "Apvārsnis Eiropa".

Pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" vidusposma novērtējums

Tika publicēts ekspertu grupas ziņojums par pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" starpposma novērtējumu "Saskaņot, rīkoties, paātrināt". Eksperti sniedza ieteikumus, kā programmu padarīt efektīvāku, darbības pētniecības un inovācijas jomā pielāgojot Eiropas stratēģiskajiem mērķiem. Turklāt Komisija publicēja vairākus novērtējumus un ziņojumus, kuros galvenā vērība bija pievērsta pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" un tās priekšteces konkrētām ietekmes jomām (zaļā pārkārtošanās, noturīga Eiropa, inovatīva Eiropa).

3.4. Izplatīšana un izmantošana

"Apvāršņa" rezultātu platformas un "Apvāršņa" rezultātu pastiprinātāju atbalsts ir sniegts jau vairāk nekā 5000 saņēmēju. Komisija sniedza *Cordis* rezultātu kopumus un "Apvāršņa" rezultātu pastiprinātājus šeit:

- ES zaļā kursa vidiskie apsvērumi;

- Zilais ogleklis biodaudzveidībai un klimatrīcībai;

- Izpratne par klimata pārmaiņu ietekmi uz Zemes neaizsargātajiem polārajiem reģioniem;

- Jūras bioloģiskās daudzveidības zuduma veicinātāju mazināšana un novēršana;

- Jūras piedrazojuma novēršana no avota līdz jūrai;
- Ar aļģēm saistītas inovācijas;
- Nirt dziļāk: zināšanu par okeāniem un to ilgtspējīgas pārvaldības veicināšana.

Citu nozīmīgu publikāciju un informatīvu pasākumu piemēri:

- Vides novērojumi un mākslīgais intelekts zinātnei un sabiedrībai;
- EPP progresīvu pētījumu kartēšana: mākslīgais intelekts;
- Bioloģiskā daudzveidība: cēloņsakarības pieeja;
- ES finansēti projekti, kas virza uz transformatīvām pārmaiņām bioloģiskās daudzveidības jomā;
- Progresīvi pētījumi transformatīvu pārmaiņu veikšanai;
- *IPCC* sestā novērtējuma ziņojuma autoru atziņas par zināšanu trūkumu un pētniecības prioritātēm;
- Progresīvi pētījumi demokrātijas jomā;
- Izpratnes veicināšanas kampaņa par zināšanu valorizāciju;
- Pētniecība un inovācija taisnīgam zaļās pārkārtošanās procesam;
- Pētniecība un inovācija taisnīgam digitālās pārkārtošanās procesam.

3.5. *Euratom* programmas īstenošana un pārraudzība

a) Kopīgā pētniecības centra īstenotās ar kodolenerģiju saistītās tiešās darbības

JRC 2024. gadā publicēja **90 zinātniski recenzētus rakstus** par dažādiem kodolpētniecības tematiem. Tas sagatavoja **10 atsauces materiālus**, kas iekļauti kodolbibliotēkās, 10 tehniskās sistēmas kodolgarantijām un trīs ieguldījumus **starptautiskajos standartos**. Tas piedāvāja 37 specializētus **apmācību kursus** vairāk nekā 900 saņēmēju no ES, Ukrainas un citām valstīm. Vairāk nekā 350 kodolgarantiju inspektori un amatpersonas piedalījās apmācībā ar Eiropas Kodoldrošības mācību centra (*EUSECTRA*) starpniecību. *JRC* kodolpētniecības iekārtas izmantoja pavisam 59 ES un Ukrainas pētnieki.

JRC kā *Euratom* īstenošanas struktūra IV paaudzes starptautiskajā forumā rīkoja galvenās sanāksmes un veica pētījumus par IV paaudzes sistēmām.

JRC atbalstīja Komisijas reakciju uz Krievijas nelikumīgo agresijas karu pret **Ukrainu**, nodrošinot tehniskās zināšanas par sankciju paketēm un veicot radiācijas izplatīšanās salīdzināšanu ar Eiropas aizsardzības pret starojumu iestāžu datiem.

b) *Euratom* pētniecības un mācību programmas netiešās darbības (dotācijas)

Komisija 2024. gadā uzsāka 21 kodolpētniecības projektu, tai skaitā partnerības radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanas un kodolmateriālu jomā, kas tika finansēti, piešķirot 121 miljonu EUR no *Euratom* programmas. Gandrīz 48 miljoni EUR tika piešķirti kodolelektrostaciju drošībai, un 11 miljoni EUR tika piešķirti radioloģisko tehnoloģiju lietojumu atbalstam.

Pēc *Euratom* darba programmas grozīšanas Komisija uzsāka divas jaunas iniciatīvas, un tās bija nākotnes publiskā un privātā sektora partnerība kodolsintēzes enerģētikas jomā un Eiropas iniciatīva saistībā ar prasmēm kodolenerģētikas jomā. Tika publicēts 2014.–2020. gada *Euratom* pētniecības un mācību programmas *ex post* novērtējums.

Komisija uzsāka arī otro projektu, lai stiprinātu kodoldegvielas piegādes drošību Krievijas projektētām kodoleketrostacijām Eiropā un Ukrainā.

Visbeidzot, Komisija izveidoja Eiropas Mazo modulāro reaktoru (MMR) industriālo aliansi ar mērķi uzsākt ES pirmā MMR izveidi. Tā pamatā bija tiešas un netiešas darbības saistībā ar MMR drošu projektēšanu, drošību, aizsardzības pasākumiem, būvniecību un ekspluatāciju.

4. 2025. GADA PERSPEKTĪVAS

2025. gadā Komisija plāno pieņemt pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" "galvenās" darba programmas 2025. gadam un 2026.–2027. gadam. Abas darba programmas palīdzēs īstenot pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" otrā stratēģiskā plāna 2025.–2027. gadam galvenās stratēģiskās ievirzes, kā arī Komisijas vispārējās politikas prioritātes 2024.–2029. gadam. Darba programmas arī veicinās Komisijas vienkāršošanas centienus, jo īpaši padarot programmu piekļūstamāku pieteikumu iesniedzējiem un vienkāršojot atbalsta saņēmēju ziņošanas procedūras.

Tāpat Komisija plāno ierosināt nākamo daudzgadu finanšu shēmu, ņemot vērā plašās sabiedriskās apspriešanās gūtās atziņas, lai pētniecības un inovācijas finansējumu pielāgotu turpmākām finansēšanas prioritātēm. 2025. gadā paredzētās iniciatīvas, piemēram, Konkurētspējas kompass un tīras rūpniecības kurss, kā arī gaidāmā ES jaunuzņēmumu un augošu uzņēmumu stratēģija nodrošinās to, ka ES saglabā vadošo pozīciju pētniecībā un inovācijā. Minētās iniciatīvas palīdzēs risināt nākotnes izaicinājumus un izmantot iespējas, lai panāktu ilgtspējīgu izaugsmi.